

Oceny książek • Book reviews

„Onkologia. Podręcznik dla pielęgniarek”

red. Arkadiusz Jeziorski

Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2005, stron 260
ISBN: 83-200-3044-7

Jest to pierwsza książka kierowana do pielęgniarek pracujących w oddziałach onkologicznych, jak i studentów pielęgniarstwa przygotowujących się do wykonywania zawodu.

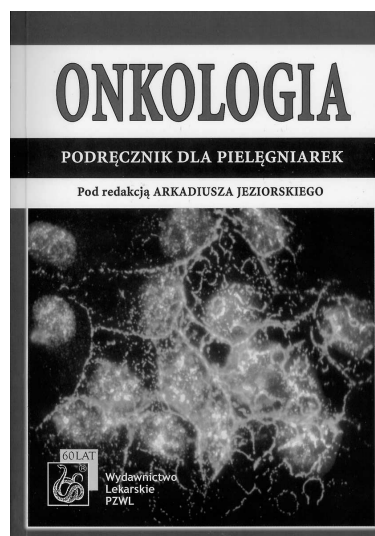
Książka składa się z części ogólnej i szczegółowej. Część ogólna zawiera informacje podstawowe dotyczące powstawania, zapobiegania oraz diagnozowania nowotworów, a także stosowania poszczególnych metod leczenia chorób nowotworowych z jednoczesnym omówieniem toksyczności leczenia.

Część szczegółowa skupia się na omówieniu poszczególnych chorób nowotworowych, ich rozpoznawaniu i zastosowaniu różnych metod leczenia. W części tej zawarty jest także rozdział dotyczący podstawowej opieki pielęgniarskiej w poszczególnych oddziałach onkologicznych oraz specyfiki pracy pielęgniarki onkologicznej. Omawiane są tu zasady bezpieczeństwa, postępowania pielęgniarki w przygotowaniu pacjenta do leczenia, a także wystąpienia objawów niepożądanych, będących konsekwencją podjętego leczenia oraz sposobów radzenia sobie w takich sytuacjach.

Bardzo ważny jest w książce rozdział poświęcony zagadnieniom psychospołecznym, takim jak: depresja, wsparcie duchowe czy opieka w terminalnej fazie choroby, z którymi pielęgniarki onkologiczne w swojej pracy zawodowej spotykają się na co dzień.

Autorzy podręcznika oparli podane w nim informacje na światowych i krajowych standardach postępowania diagnostyczno-leczniczego.

Niewątpliwym walorem książki jest zwięzłość informacji z zakresu onkologii ogólnej i klinicznej. Rozdział dotyczący opieki pielęgniarskiej nad pacjentem onkologicznym przedstawia podstawowe postępowanie w najczęściej występujących problemach pielęgnacyjnych w od-

dziale chirurgicznym, chemioterapii, radioterapii, w opiece paliatywnej, czy też sprawowaniu opieki nad dzieckiem z chorobą nowotworową.

Zawarte w podręczniku informacje mogą być pomocne w podstawowym przygotowaniu pielęgniarki z zakresu onkologii, poznaniu specyfiki pracy w oddziałach onkologicznych oraz pogłębieniu wiedzy na temat chorób onkologicznych. Dodatkowym walorem podręcznika są czarno-białe i kolorowe fotografie, przedstawiające niektóre rodzaje nowotworów, sposoby ich diagnozowania i leczenia.

Lic. piel. Alina Flejszer
Centrum Onkologii – Instytut
im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie

„Organizacje i instytucje do walki z rakiem w Polsce w latach 1906-1939”

Jerzy Supady

Łódź 2003, Wydawnictwo ADI, ISBN 83-85815-84-8, stron 128

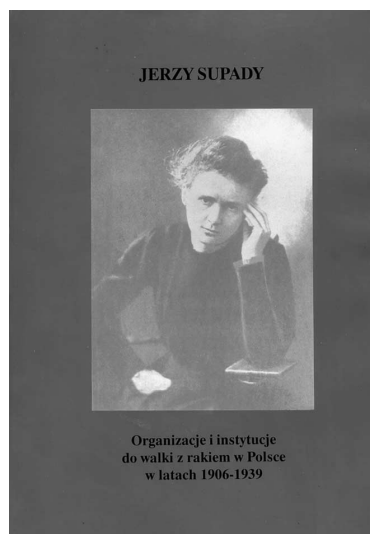
Profesor Jerzy Supady jest doskonale znany wszystkim tym, którzy interesują się dziejami walki z rakiem w Polsce. Jego artykuły ukazują się w pismach naukowych od lat, jest on też autorem jedynej w Polsce rozprawy habilitacyjnej na ten temat. Łącząc wykształcenie lekarskie i uniwersyteckie-historyczne, jest szczególnie predestynowany do podejmowania badań nad dziejami polskiej onkologii.

W 2003 roku ukazała się w minimalnym, isticie bibliofilskim nakładzie, monografia przedstawiająca organizacyjne i instytucjonalne ramy walki z rakiem na ziemiach historycznie polskich do wybuchu II wojny światowej. Piśzę o ziemiach „historycznie” polskich, bowiem książka obejmuje też okres, w którym pozbawieni byliśmy własnej państwowości.

Książka składa się z czterech działów; każdy zaopatrzone jest w wyczerpujące przypisy. Pierwszy z nich omawia powstanie i działalność Komitetu do Badania i Zwalczania Raka w latach 1906-18, na tle powstających podówczas w Europie podobnych organizacji. Przypomina m.in., że już w 1907 r. proponowano utworzenie czegoś, co w wiele dziesiątków lat później było podstawą powołania „sieci onkologicznej” – „Centralnego Komitetu” do walki z rakiem, a w większych miastach – „komitetów miejscowych”. Działalność w tamtym okresie nie przyniosła znaczących efektów, ale była podwaliną późniejszych osiągnięć w okresie międzywojennym.

Drugi dział przedstawia organizacje do walki z chorobami nowotworowymi w II Rzeczypospolitej – Polski Komitet do Zwalczania Raka w Warszawie, Łódzkie Towarzystwo Zwalczania Raka, Wileński Komitet do Zwalczania Raka, Stowarzyszenie Polski Instytut Przeciwrakowy we Lwowie, oraz próbę, podjętą w ostatnim przed wojną okresie, stworzenia organizacji ogólnopolskiej – Polskiego Związku Przeciwrakowego. Uderzająca jest refleksja, że istnienie i działalność tych organizacji były możliwe w głównej mierze dzięki filantropijnej postawie zamożnych grup ludności; pomoc władz administracyjnych była znikoma.

Logicznym następstwem jest kolejny dział, omawiający powstanie i działalność placówek leczenia otwartego i zamkniętego – w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Wilnie, Lwowie. Obok placówek znanych, jak: prywatny Zakład Curie-terapii w Krakowie, Instytut Leczenia Radem ŁTZR, Zakład Badawczo-Lecznicy dla Chorych na Nowotwory w Wilnie, czy Instytut Radowy w Warszawie, przedstawione są mało znane lub wręcz zapomniane, jak

oddział leczenia radem w Szpitalu Betleem w Łodzi czy Oddział św. Wawrzyńca Państwowego Szpitala Powszechnego we Lwowie. Przedstawione zostały również zachowane, niestety nieliczne, dane liczbowe, dotyczące leczonych chorych i personelu. Interesujące są też ostatnie akapity, przedstawiające analogiczne placówki w innych krajach ówczesnej Europy.

Ostatni dział omawia uczestnictwo polskich onkologów w wymianie naukowej; dotyczy to przede wszystkim krajowych i międzynarodowych zjazdów naukowych, kontaktów z towarzystwami naukowymi oraz publikacji, w tym – wydawania *Biuletynu Polskiego Komitetu do Zwalczania Raka*, a następnie – *Nowotworów*.

Na szczególne podkreślenie zasługuje niezwykle sumienne i wyczerpujące udokumentowanie przedstawianych faktów: wielostronicowa bibliografia przedstawia osobno: źródła archiwalne, źródła drukowane oraz opracowania i artykuły. Dodatkowo tekst zaopatrzone jest w ponad 190 przypisów, niekiedy bardzo obszernych.

Część ilustracyjna książki zawiera 24 fotografie, część z nich jest mało znana. Prawdą jest, że odpowiednich ilustracji z okresu do 1939 roku zachowało się niewiele, ale ta strona monografii pozostawia pewien niedosyt, który – jak należy czytelnikom i Autorowi życzyć – będzie znacząco poszerzony w kolejnym wydaniu. Zdarzają się też omyłki korektorskie.

Należy jednoznacznie stwierdzić, że monografia, której autorem jest prof. Jerzy Supady, ma fundamentalne znaczenie dla poznania dziejów polskiej onkologii pierwszych dziesięcioleci XX wieku. Jest niewątpli-

wie dziełem pionierskim i od dawna oczekiwanym. Każda powstająca w przyszłości publikacja w tym zakresie będzie musiała odwoływać się do tej książki. Martwi jedynie symboliczny nakład, powodujący, że książka ma znamiona „białego kruk”. Powinna bowiem znaleźć się w zasięgu każdego (nie tylko onkologa), kto zajmuje się, bądź interesuje zagadnieniami walki z ra-

kiem. Należy dołożyć wszelkich starań dla jej upowszechnienia.

Prof. dr hab. med. Edward Towpik

Redakcja Naukowa

Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie

„Sławnych Polaków choroby”

Ludwik Stomma

Gdańsk: Tower Press, 2004, 143 stron

ISBN 83-87342-80-7

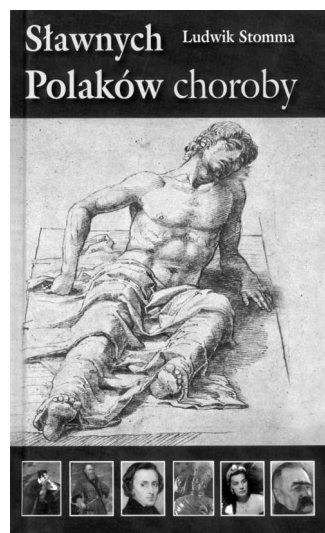
Ludwik Stomma, nasz znany publicysta, m.in. z artykułów w „Polityce”, zajął się zwięzłym przedstawieniem problemów medycznych w odniesieniu do 50 wybitnych postaci polskiej historii, kultury i sztuki. Przeważają omówienia chorób polskich czołowych literatów (18), królów i królowych (18), wodzów (7), kilku świętych i błogosławionych oraz muzyków, malarzy i artystów sceny teatralnej. „Bohaterowie” książki pochodzą z różnych stuleci, począwszy od św. Świerada z XI w., aż do współczesności.

Epikryzy, jakby to określili medycy, są wynikiem konsultacji Autora książki z trzema specjalistami: psychiatrą Agnieszką Beszczyńską-Joachimiak, neurologiem i historykiem medycyny Janem Niżnikiewiczem oraz internistą i znawcą chorób zakaźnych Markiem Prusakowskim.

Poszczególne „miniatury medyczne” przynoszą najważniejsze dane dotyczące zdrowia i chorób poszczególnych osób, w tym trybu ich życia i działalności, nieraz i seksu oraz stosunku do ówczesnej medycyny i samych lekarzy. W miarę przybliżania się do współczesności badane źródła stają się bardziej szczegółowe i liczne. Dotyczy to szczególnie niektórych wybitnych literatów, w tym naszych trzech wieszczów, często donoszących dość szczegółowo o swych dolegliwościach i ich leczeniu.

Stawianie rozpoznań u sławnych osób z odległej przeszłości nie jest łatwe, w bliższych nam czasach o wiele łatwiejsze, by wspomnieć tu o gruźlicy czy alkoholizmie. Dzisiejsi lekarze wiedzą dobrze, jak trudno jest nieraz ustalić dokładne rozpoznanie mimo obecnych możliwości. Dlatego należy podkreślić, że „diagnozy” stawiane w książce Ludwika Stommy, nieraz dość odważne, stanowią częściej przypuszczenia niż stwierdzenia, a próby interpretacji danych są ostrożne i krytyczne.

Podobnie jak przy innych pozycjach znanego wydawcy Tower Press z Gdańska, które miałem możliwość poznać lub omawiać, również obecną książkę znamionuje świetna, artystyczna szata edytorska. Wielokolorowa, twar- da, lakierowana okładka ukazuje miniatury wizerunki

dwunastu z „bohaterów” książki, a na rewersie widnieją też barwne podobizny Autora i trzech lekarzy, członków „konsylium” (zamieszczone również na stronie 7) oraz wyimki z tekstów. Dobry papier ułatwia poznanie treści, zwłaszcza dzięki celnemu doborowi i zróżnicowaniu czcionki. Oryginalna jest też paginacja. Wreszcie ważnym merytorycznie i edytorsko atutem książki są liczne barwne reprodukcje portretów poszczególnych chorych a sławnych Polaków.

Książka Ludwika Stommy wzbogaca dotychczasowe piśmiennictwo o chorobach sławnych ludzi, zwłaszcza geniuszy literatury, kultury i sztuki oraz władców. Zawartość książki należy polecić gorąco nie tylko osobom zawodowo zainteresowanym historią ogólną oraz dziejami kultury i medycyny, lecz również szerokiemu ogółowi czytelników. Książka wzbogaca umysł i cieszy oko, będzie też ozdobą każdej domowej i instytucjonalnej biblioteki.

Prof. dr hab. med. Henryk Gaertner

Kraków